

EGYENLŐSÉG

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

TÁRSADALMI HETILAP.

Előfizetési feltételek:

Budapest, VI., váci körút 3.

SZERKESZTI

Egész évre házhoz küldve . . . frt 7.—
Félévre " 3.50
Negyedévre " 1.75

hová minden küldemény intézendő.

SZABOLCSI MIKSA.

Egyes szám ára 14 kr.

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

Emlékeztető.

Nem szándékom a zsidó felekezet szervezésének kérdéséhez hozzászólni. Az az érzésem van, hogy mentől több szót ejtünk róla, és mentől hosszabb discussio tárgyává tesszük, ez a legbizonyosabb útja annak, hogy minden régi ellentétet feléleszszünk, minden elaludt féltékenységnek szárnyakat kölcsönözzünk, az üdvös eszmét pártoskodási hajlam és egyéni versengés özőnében elmerítsük. Egyébként is az a meggyőződésem, hogy azt a szervezést, melyet az egész felekezetre kiható és minden egyes tagjára kötelező erővel kell megalkotni, melynek a dolog természeténél fogva az ország intézményei között kell helyet foglalnia, csakis úgy lehet helyes irányban megindítani, ha a kormány kezdeményezését és a törvényhozás figyelmét az ügyre rátereljük. Azok, kik abban a szerencsés helyzetben vannak, hogy befolyásukkal és felszólalásaikkal a dolgot megmozdithatják, a zsidó vallásu képviselők, a zsidó egyházfőnökök, az országos iroda tegyék meg hát állásukból folyó kötelességöket. Az eszme eléggé megvan érve, a hangulat a zsidóság kebelében is eléggé előkészítve, hogy ha a kormány és törvényhozás elrendelik, az országos szervezést ma már akadályok nélkül, visszahatás nélkül leheszen megvalósítani. De csak úgy, ha ez a maga útján és a maga módján, az illetékes tényezők kezdeményezésével történik. Tegyük a kérdést előbb a zsidóság pártjai között vita és egyezkedés tárgyává, mihamar oda jutunk, hogy felekezetünk általános meggyőződésével ismét holmi zugvélemények szállnak sikeres versenyre, és az eddig létezett pártok mellett egy csomó új is merülne föl. A zsidóság lesben álló ellenségei alkalmat nyernének, hogy régi, kopott fegyvereiket ujabbakkal és hasznavehetőbbekkel cserélnék fel, és a szervezés eszméje diszcreditálva

volna. Elhiszem én, hogy sokan bánják korábbi vétkeiket, de csak ne emlékeztessük őket reájuk!

Mindezt csak szorosán a szervezés nagy kérdéséről mondom. Mert nekem épen az a hitem, hogy akár sikerülhet ezidőszerint az általános és országos szervezés, akár nem, azért nem szabad semmit elmulasztanunk, mi a zsidóság kebelében a társadalmi öntevékenység képességét, a szolidaritás érzését és a közös célok tudatát megerősítheti. Valjon van-e erre mód? Ugy hiszem, van. Oly eszmére akarom ráirányozni a figyelmet, mely már hosszabb időn át van napirenden és nem lehet ismeretlen felekezetünk kiválóbbjai előtt. Értem a magyar-zsidó közművelődési egylet eszméjét. Lehet, sokak előtt még homályos az egyesületi eszmének vonatkozása a magyar zsidóság mai helyzetéhez; én azt tartom, hogy ez eszme ép oly teljesen összevág a külső körülmények követelményeivel, mint felekezetünk uralkodó hajlamaival; ép úgy megfelel a magyar zsidóság viszonyának az általános nemzeti társadalomhoz, mint a felekezeti élet belső szükségének. Egyetlen más eszméről sem hiszem, hogy annyira magában hordaná a szerencsés megvalósítás garantiáit, és annyira rendelkeznek a feltételekkel, melyek kitűzött feladatainak teljesítését biztosítják.

Talán valami Columbus-tojásnak látszik ez állítás?

Országunkban ma a nemzeti irányu közművelődési mozgalom nagy erőhöz jutott. Köztudattá vált, hogy mindenkinek, ki csak magyar-nak vallja magát, a legmagasabb fokig kell fel-fokoznia erkölcsi és szellemi erejét, ha a nemzeti consolidatio művét sikeresen szolgálni és az állami lét nagy külső és belső nehézségeit legyőzni akarjuk. A magyar zsidóságnak, mint a nemzeti társadalom lényeges tényezőjének, nagy rész jutott az általános nemzeti feladatban

is, és ez irányban egy zsidó-magyar közművelődési egyesület csak mint az általános nemzeti mozgalomnak harmonicus kiegészítése jelentkeznék. Felekezeti separatismusról beszélni egész értelmetlen dolog. A nemzeti közművelődésnek vannak mindenféle elágazásai, melyeknek megannyi külön egyesület felel meg, és világos, hogy léteznek, oly szoroson felekezeti életünkre tartozó feladatai is, melyeket csak a zsidóság kebelében szervezett egyesület teljesíthet. Nem-e ilyen feladat talán a nemzeti nyelv és műveltség terjesztése, a hol még szükségesnek mutatkozik, a zsidó hitközségi élet magyarosítása, felekezeti iskoláink színvonalának emelése, magasabb felekezeti intézeteknek, minő a zsidó gymnázium megteremtése és még mennyi elodázhatlan szükségnek felismert hasonló célok? Mindezek feltétlenül szükségessé tennék egy magyar-zsidó közművelődési egyesületnek megteremtését, még ha semmi országos mozgalommal nem állna is kapcsolatban. És épen itt van az eszme sulypontja.

Nem e fájón érezzük ez irányban is a felekezeti szervezés hiányát? Nem e sohajtozunk, hogy felekezeti culturalis szükségainkről nem gondoskodhatunk úgy, mint a protestans felekezetek? Ime hát egy eszme, melynek megvalósítása bizonyos mértékig pótolná és minden esetre előkészítené a teljes kötelező szervezést. Ime oly tér, hol a közös munkásság természetesen önkényt fejlődnek ki és az ellenkező pártok jobbjai vállvetve működnek közre az egyetemes felekezeti szellem fejlesztésében. A közművelődési egyesület eszméjét bátran vethetjük be az általános felekezeti érdeklődés forrongó katalánába, mert célja tisztán önkéntes társulás; de meg különben sem lehet föltenni, hogy a neolog, orthodox, statusquo és Isten tudja hányféle zsidóság megkülönböztetése valami akadályt képezhetnének a nemzeti közművelődési célok megértésében. Elérnök így azt, hogy egyszerre vége volna az örült föltevésnek, mintha a zsidóság csakugyan több egymástól különálló vallási felekezetre oszlanék, meg volna egyengetve az út a létező félreértések elhárítására, megerősödnek az összetartozás természetes vonzódása. Mindenki előtt látható az eszme győztes pályája. Benne van, a mi közvetlen gyakorlati érdek és az, ami általános felekezeti eszményeknek felel meg. Előmozdítja azokat a célokat, melyeket mint Magyarország polgárainak kell szem előtt tartanunk, és azokat, melyek szoroson felekezeti közösségünkből, vallásos szellemünkből folynak. Mellette szól egyformán külső körülmények

kényszere és érzelmeink sugallata. Ki szólhat hát ellene?

A budapesti egyetem zsidó ifjúsága eléggé meg nem méltányolható buzgósággal karolta fel a közművelődési egyesület ügyét, megtéve mindent, hogy az eszmét megismertesse, népszerűsítse és iránta a közérdeklődést fölkeltse. Ez már el is van érve. Felekezetünk vezéregyéniségein most a sor, hogy a tulajdonképeni alkotást kezökbe vegyék. Kétkelkedhetünk-e, hogy a rájuk háramló kötelesség elől nem fognak kitérni? Egy pillanatig sem engedjük meg a lehetőséget, hogy felekezetünk legfensőbb érdekei ép azok érzéketlenségén törnének meg, kikben mindannyian a vezércsillagok fényét keresik.

Memor.

Hitközségi élet.

A pesti izr. hitközség jelentése.

(H. S.) A pesti izr. hitközség nemcsak tagjai számával és intézményeivel, de régibb intézményei fejlesztésével és újabbak teremtésével is a legelső helyen áll hazánk zsidó hitközségei között. Ezért a hitközség nemcsak hazánk szűk keretében tekintendő a zsidóság várának, hanem mindenütt, hol Ábrahám, Izsák és Jákob istenének igaz hivei vannak.

Egy az 1887-ik közigazgatási évről szóló jelentésébe vetett tekintet meggyőző ezen állítás valóóságáról. Mert, hol a felekezeti élet gyökereit a nemzeti szellemmel táplálják; hol a főtörekvés odairányul, hogy az ifjúság lelkét tegyék a vallásos eszméknek termékeny talajává: a felekezet jövőjének olyan alapot vetnek, mely daczol idővel, viszontagsággal.

Két oszlopon nyugszik a felekezeti élet: a nemzeti alapra épített vallásos érzésen, és az ifjúságon, mely ezen vallásos érzés fentartója.

Hogy a pesti izr. hitközség előljárósága tisztában van ezzel, igazolja két intézkedése. Az egyik a magyar zsinagógai ének megthonosítása az istentiszteleteknél s vele kapcsolatban a törekvés, hogy templomainkban az összes gyülekezet vallásos érzése egy-egy zsoltosma éneklésében forrhasson össze; a másik az ifjúsági istentiszteletnek mind szélesebb körűvé és ünnepélyesebbé való tételére irányuló fáradhatlan működés s a képzetebb ifjúság számára rendezett vallástudományi felolvasások.

Helyes, legbiztosabban célhoz vezető intézkedések ezek, és valljuk meg őszintén, olyanok is, melyekre égető szükségünk van.

Szó, a mi szó, nemcsak mi, de a felületesebb

szemlélő is észrevehette, hogy ifjuságunk, s különösen a majdan felekezetünk intelligentiáját képezni hivatott ifjuságunk, melynek az egyéb tanulmányaira fordítandó idő nem engedi meg a nem anyanyelvén megszerezhető vallásos ismeretek elsajásítását és a melynek ezen ismeretek híján a vallásos érzés ápolása sem igen lehetett módjában — alig nyújtott elég garanciát arra nézve, hogy felekezeti életünknek erős támasza, továbbplántálója lesz.

Pedig hát kik a vallás támasza, ha nem az ifjuság? s kik származtatják át nemzedékről nemzedékre, ha nem az ifjuság?

A pesti izr. hitközség, mely a vallásos érzést magyar nemzeti alapon igyekszik az ifjuság közkincsévé tenni, felekezeti életünket nem pusztán védi, hanem hódít is számára.

Az ifjusági istentiszteletek, a vallásbölcseleti felolvasások, a magyar zsinagógai énekek mind megannyi hódító eszközök.

De hódító eszköz az iskola is, melynek a hitközségi előljáróság teljes tudatával bír. Épen azért nem riadt vissza a nagyobb áldozatoktól a lefolyt évben sem. És e téren több örvendetes jelenség constatálható. Ilyenek: a külső hitoktatásnak egyre növekvő terjedelme; a haladás, mely a hitoktatás módszertani fejlesztése terén ugy elméleti, mint gyakorlati tekintetben mutatkozik; a középtanodai ifjuságban ébredő ama törekvés, mely a vallástanítás köteles anyagán túl a „fenforgó viszonyok miatt elhanyagolt“ héber nyelv ismeretét is meg akarja szerezni.

Am iskolaügyének ilyen állásával és fellendülésével nem elégszik meg az előljáróság. Mint gondos anya, egyre aggódva gyermeke sorsa miatt, jövőjét biztos alapra fektetni, s ezt minden körülmények között biztosítani akarja. Erre nézve igen helyes út és mód az előljáróság azon törekvése, hogy az iskolaszék egy szakszerű közeg kezében összpontosítsa a képviselőtestület; mert míg egyrészt így egységesebb volna a vezetés, a felügyelet; addig másrészt sokkal könnyebben volnának észrevehető az esetleges hiányok, melyeknek elosztatását a hitközség mindenha kötelességének tartja. E mellett a szakszerű közeg kezében összpontosított vezetés biztosabban, állandóbb alapon fejleszthetné a hitoktatás ügyét s emelhetné a hitközségi iskolák színvonalát.

Nincs kétség, hogy a hitközségi képviselőtestület felismeri az előljáróság eme mozgalmának üdvös voltát, s ha felismeri, az anyagi kérdéssel, el sem tudjuk képzelni, hogy meghiusithatná.

Az a hitközség, mely iskoláira évenként egész vagyont áldozhat, mely nemcsak vallásunknak oszlopa, hanem hiveinek támasza is, mely intézményei fentartására és fejlesztésére akkora összegeket szán,

akár egy kisebb fajta német herczegség: akkor, midőn felekezetünk olyan hatalmas eszközének emeléséről jobb kihasználásáról van szó, mint az iskolaügy — pár száz forinttal nem fukarkodhatik.

Hiszen az iskolaügy egységes kezelése is valódi jótékonyosság volna. Pedig, mint a jelentés fényes adatai igazolják, a pesti hitközség e téren is kiváló. Midőn nyomort, szükségét, inséget enyhít, betegeket istápol, árvákat fogad atyai gondozásába, szerencsétlenek jövőjéről gondoskodik: dokumentálja, hogy hiveinek nemcsak szellemi, de testilétét szintén szíven viseli, E téren is teljesen zsidó.

Az új kórház ügye egymaga epochális alkotás. És ez teljes méltánylásra is talál. Hatalmasabb érvek e mellett nem szólhatnak, mint egy megnevezetlenül maradni óhajtó adományozójának hetven ezer, a pesti chevra-kadisának ötvenezer és még számos több ezer forintra rugó adományai.

E mellett olyan intézmények szerepelnek, mint a fiárvaház, az orsz. izr. siketnémák intézete, a kórházi betegápolás, a szegényorvos intézmény s a különféle segítéyzések egész sorozata.

Panaszkodik a jelentés, hogy a jótékonyági ügyosztály, bár a Chevra-Kadisa és a pesti izr. nőegylet készséggel támogatták, mindezek dacára csak a legeslegsükségesebbekre szoritkozhatott, hogy költségvetése határait túl ne lépje. Elhisszük, hogy panaszra van ok: a nyomor a fővárosi élet népességével s hazánk rossz anyagi viszonyai folytán egyre növekszik; azt is tudjuk, hogy azok száma, kik a hitközség jótékonyágához folyamodnak, mind nagyobb: de erős a hitünk, kétségbeesésre nincs ok. A hitközség tehetősebb tagjai szívesen teszik le áldozataikat a jótékonyág oltárára; a jótékonyágra való hajlam hiánya miatt sem lehet kárhoztató szavunk; s azt hisszük, csak a dispositiók teljes kihasználására fektetendő suly, hogy a panasz tárgytalanná váljék. A jótékonyági ügyosztály meg is tesz ez irányban minden lehetőt s kétséget sem szenved, hogy rövid idő multán a felebaráti szeretet közvetlen gyakorlása is olyan stádiumba jut, minő nemcsak az ügyosztálynak, hanem általában a zsidóságnak ideálja.

A pesti izr. hitközség előljáróságának az 1887. közgazgatási évről szóló jelentése teljes megnyugvást nyújt arra nézve, hogy a főváros balpartján a felekezeti ügyek vezetése minden tekintetben olyan kezekben van letéve, melyek felekezeti életünk felvirágzását, fejlesztését, rehabilitálását, megerősítését teljesen biztosítják, fentartják, s a melyet nemcsak hazánk zsidósága, hanem széles e földön Izrael minden hive örömmel üdvözölhet.

Az elmondottak megvilágítására az ügyosztályok és bizottságok működését a jelentés alapján a következőkben foglaljuk össze:

A szertartások terén két nevezetes lépés történt: az egyik a hitközség megbizásából Kiss József által legnagyobb részt már elkészített „Magyar zsinagógai énekek” cz. gyűjteménye; a másik, hogy a hitközségi tagok családjai számára gyász-, illetve évenkénti emlékünnepek megtartása végett megnyitja templomait. Ezen újabb intézkedések mellett teljes figyelemmel volt a hitközség az istentisztelet külső fényének emelésére, tényezőinek fejlesztésére és kiválóan gondozta az ifjúsági istentisztelet üdvös intézményét.

Az oktatásügy terén mutatkozó szélesebb körű működés tényezői: a külső hitoktatás terjedelmének növekvése, melynél fogva a folyó tanévben a nép- és polgári iskolákban 434 (1886-ban 404, 1885-ben 383) a középiskolákban, ideértve a kereskedelmi középiskolákat is, 110 (1886-ban 103, 1885-ben 90) heti tanóráról gondoskodtak; továbbá az egyetemi ifjúság megkeresése folytán kísérletül rendezett zsidó vallástudományi előadási ciklus, melynek állandósítása mellett szól a Goldzieher Ignác dr. felolvasásainak külső és belső teljes sikere.

A hitközség által fentartott elemi iskolák közül a nagy-mező-utczai iskolát a f. tanévben a III. osztállyal kibővítették. A hitközség elemi iskolái közül a sip-utczai 570, köztük 374 tandíjmentes (az előző tanévben 556, 342 tandíjmentes), a nagy-mező-utczait 164 fiu, köztük 127 tandíjmentes (az előző évben 97, 75 tandíjmentes) látogatja az 1887—88. tanévben; az elemi leányiskolának pedig 435, köztük 312 tandíjmentes (az előző tanévben 445, 291 tandíjmentes) növendéke van.

A hitközségi iskolák közül a sip- és nagy-mező-utczai fiúiskolák növendékeinek száma az előző évekéhez képest emelkedést, ellenben a leányiskoláé csökkenést mutat. Ezen elemi iskolákban a f. tanévben 733 tanuló közt 2383 darab ingyenes tankönyvet osztottak szét (tavaly 625 között 2065 darabot). Ezenkívül a siputczai fiúiskolában 255, a n.-mező-utczáiban 78 fiut, a leányiskolában pedig 159 tanuló látta el egészen vagy részben téli ruhaneműekkel és 84 szűkölködő iskolás gyermeket élelmeznek az egész télen át. A közép és polgári iskolákban a hitoktatásban részesülők száma növekedett; a f. tanévben ugyanis 1737 (az előző tanévben 1641), a polgári iskolákban pedig 1520 (az előző tanévben 1405) részesült a hitközség által kiküldött tanítók részéről oktatásban; a népiskolákban ellenben csökkent a hitoktatásban részesülők száma; mert az előző tanév 6396 növendékével szemben a f. tanévben csak 6287 volt ezek száma. A hitközségi oktatást a f. évben összesen 10,805-en, míg az előző tanévben csak 10,632-en vettek igénybe.

A jó tékonysági ügyosztály áldásos működését a következő adatok tüntetik fel: Rendes havi segélyezésben 101 egyén havonként 384 frtot vett igénybe; segélyadományok czimén 1198 utalványon 5068 frt 50 krt adtak ki; 1187 darab utalványon kiosztott 7598 kilogramm laska (máczes) és 150 zsidó vallásu katona husvéti estebéddel való ellátása összesen 2424 frt 51 kr. husvéti segélyt vett igénybe; téli kiosztásra 541 utalványon 2693 forintot fordítottak; a templomi gyűjtésekből befolyt kiházasítási segélyekre 4080 forintot adtak. A Nádor-alapítványból 2 200-forintos, a rabbiképző intézeti két 100-forintos

a Baumgarten Ignác-féle 200-forintos tanítóképzői, a Rappoch-féle 50-forintos ösztöndíj, s az előjáróság rendelkezésére bizott ösztöndíjak sorából 3 100—100 forintos és 3 60—60 forintos ösztöndíj lett kiosztva. A felajánlott alapítványok közül egy névtelen jótévő által az új kórház céljaira szánt 70.000 frt, néhai Baumgarten Ignác 6000 forintos szegény, 2000 forintos kórházi 4000 frtos tanítóképzői ösztöndíj és 1000 frtos talmud-tórai alapítványai; továbbá Wallfisch Alfréd 1000 frtos, Rappoch Ignácné 500 frtos és Kempfner Károlyné 300 forintos és Löwenstein Mihály egy pár templomszékének bérletjövödelme vannak felsorolva.

A kórházi bizottság fáradhatlan működését az új kórház építési terveire nyitott pályázat, melyből Freund Vilmos került ki, mint győztes, az új kórház részletes tervének és 448,500 frtos költségvetésének elkészíttetése és ezeknek helybenhagyása, a pesti Chevra-Kadisa 50.000 frtos kórházi adománya és egyesek nagyobb alapítványai és adományaiból a kórházépítésre begyűlt 266,704 frt 20 krnyi összegén kívül a kórházi szolgálat javítása is jelzi. — A hitközség kórházában a lefolyt évben 826 fekvő beteg, kik 16.101 ápolási napot vettek igénybe, továbbá 10,063 bejáró beteg, összesen tehát 10,889 beteg nyert orvosi segélyt. Ezenkívül a hitközség 3 szegényorvosa 1099 lakásán fekvő és 3788 járó beteget, összesen tehát 5087 beteget gyógykezelt. A kórházakban segélytkeresők közül csak egyharmadrésze volt fizető, mindazonáltal 5998 frt volt bevétel, és 1498 forinttal több, mint a mennyi előirányozva volt.

A hitközség emberbaráti intézményei közül a fiárvaházat annyira igénybe vették, hogy a helyiségek kibővítése céljából a vezetőség megkeresi az előjáróságot. Az építkezési célokra, melyek 20,000 frtot vehetnek igénybe, már 15,000 rendelkezésre áll a felajánlott adományokból. Az árvaházban egyébiránt a lefolyt évben 91 növendék volt, közülök 20 a lefolyt évben vétetett fel, az elbocsájtottak száma ugyanez idő alatt 10 volt. Az árvaház bevételei 1887-ben 55,900 frt 28 krt tettek ki, kiadásai pedig 48,482 frt 49 krt vettek igénybe. Az intézet vagyona 372,341 frt 04 kr. A fiárvaház egy-egy növendékének eltartása a lefolyt évben 146 frt 44 krba került.

Az izr. sike t né má k o r s z. i n t é z e t é b e n 87 növendék neveltetik és pedig 51 fiu és 36 leány, kik közül 32 az intézeti alap terhen nyer kiképzést, 55 pedig fizető. A növendékek közül 81 zsidó és 6 keresztény. Az intézet bevétele a lefolyt évben 26,821 frt 58 kr. volt, kiadása pedig 21,585 frt 12 kr.; tiszta vagyona 1887. évi június 30-án 443,638 frt 12 kr. Egy-egy növendék eltartása és képzése átlag véve 248 frt 10 krba került. — A hitközségi nyugdíjintézet bevétele 12,120 frt 16 kr., kiadása pedig 6913 frt volt; az intézet vagyona 1887. decz. végén 105,364 frt 52 kr.

A pénztári ügyosztály jelentése szerint a hitközség vagyona a lefolyt évben 14,247 frt 52 krral szaporodott, az alapítványok 20,496 frt 68 krral gyarapodtak; adósságok törlesztésére és az alapok refundációjára 12,296 frt 67 kr. fordítottak. 1887-ben cultusjárulékot 6446-an fizettek s befolyt e czimen összesen 98,255 frt 35 kr.

A gazdasági ügyosztály hatáskörében lelkiismeretesen működött; a köziga z g a t á s i k ö z e g e k 10,381 ügydarabot intéztek el.

A lefolyt évben született 2398 gyermek, köztük 302 törvénytelen, a szaporodás az előző évhez képest 42; esketés volt 574, a szaporulat 28; haláleset 1757, kevesület 122.

A választmány tagjai közül elhunytak január 22. Reich Armin dr., ápril 1. Maerle Mór; a képviselők közül febr. 22. Hürsch Károly, márcz. 17. Quittner Jakab, jan. 24. Burián Mór, aug. 6. Baumann József, decz. 7. Posner K. L. lovag.

A költségvetési javaslat az 1888. évi összes szükségletet 240,292 frt 68 kban irányozta elő, a fedezetet pedig 221,384 frt 14 kban, ami hiánylatképen 8908 frt 44 krt tüntet fel.

Társadalmi ghetto.

— Böjti predikáció. —

Az antiszemitizmus már-már leszorult a politikai élet teréről s fejt a társadalomban látszik most felütni. A politikai desperádók mély hallgatásba merültek; békét hagynak a »szegény zsidó«-nak; de annál sajnosabb jelenségekben nyilvánul az antiszemitizmus egy idő óta a társadalmi érintkezésben.

Az alkotmányosság fénynapjaiban nem kérdezték, ki mely rítus szerint imádja Istenét; ha társadalmi állása, szelleme és míveltsége jogczimet adott hozzá, szívesen látott tagja volt a társaságnak bárki, még ha esetleg zsidó volt is.

Ma más világot élünk. Igaz, hogy akkor nem szállta meg az embereket a rendjelkórság, nem folyamodtak tömegesen a kamarási méltóság adományozása iránt, kik a kellő számú ösöket ki tudták mutatni; nem is fityeget az utolsó segédfogalmazó ajtaján a nemesi korona; nem volt »gentry-casino« s ha tudományos könyvet irt valaki, a világért sem tette volna ki »predikátumát«. Nem is kérdezték senkitől, vajjon mi a vallása, nem keresték az ösöket, hogy befolyásos klikkhez tartozik-e: az embert nézték, semmi egyebet.

Azóta elmúlt husz esztendő s nagyot haladtunk a — középkor felé. A volt szatmári püspök a középkort dicsőíti; a tönkrement gentry beleül a hivatalokba, dominálja a társadalmat s proscibálja annak elemeit; a gentry-casino a vallás iránt rendet el vizsgálatot, ha gyanus nevű egyén ajánlatik tagnak; a városligeti tó sima jégtükren vallás szerint osztályozott négyeseket tánczolnak; a »mentők«-bálján az amúgy is csekély számú zsidó hölgyek nem vezettetnek fel, s nem kapnak tánczost; medikus-bált az orvostanhallgatók, kiknek nagyobb

része zsidó, az idén inkább nem rendeznek, semhogy zsidó tagot vegyenek a bálrendező bizottságba; az erdélyi cultur-egylet báljára egy — kopasz feje daczára fiatal — gróf váltja meg az összes páholyokat az operaházban, nem áldozatkészségből, hanem azért, hogy zsidó-család ne juthasson páholyhoz; a rendező bizottságba pedig az eddigi szokás szerint felvesznek minden erdélyi képviselőt, s épen csak a zsidókat nem, s így megy ez tovább.

Bezzeg nem volt ez mindég így! Vannak »lucida intervalla« is.

Például akkor, a mikor arról volt szó, hogy a mentők társasága megalakuljon; vagy hogy az erdélyi közmívelődési egyesület részére nagyszabásu propagandát kell csinálni: akkor nyájas arczczal fel tudták keresni a zsidókat is, s ha ezek áldozatkészséggel járultak a közczélok előmozdításához, nem volt senki oly antiszemita, hogy azt mondta volna, hogy — olet.

Ezek a válságos pillanatok is eltűntek, mert a fajgyűlölet sötét felhői vonultak most fel társadalmi életünk egén.

Hogy egy szóval kimondjam: társadalmi ghetto-takarnak a reakció bajnokai reá kényszeríteni a zsidóságra. Ha már el nem vehetik a zsidók birtokait és vagyonát, mert ezt a törvény tiltja; ha a zsidókon míveltségben és szellemen tul nem tehetnek, mert hát nem tehetnek: hát legalább megakadályozzák, hogy a zsidó gyökeret verhessen a társadalomban; hogy abban állásra tegyen szert; hogy assimilálódjék a nemzet testéhez. Maradjon idegen faj; éljen négy falai között; érezze a társadalmi lenézettég átkát; teljesítse kötelezettségeit és viselje a terheket! S erre kiadták a jelszót a papok és az aristokratia bigott hölgyei akkor, a mikor a zsidó-keresztény házasságot kellett megbuktatni a főrendiházban; készséges végrehajtókra talált a jelszó: az aristokrata uracsokban, kik mögött aztán az »gentry« sem maradhatott el, mert hát a »virtli« aristokratább az aristokratánál, míg végre a »spiessburger« is megemberelte magát, úgy hogy ma már az utolsó »spezereios« is olyan aristokrata, gentry és zsidógyűlölő, mintha az őse kötötte volna meg a vérszerződést.

Ez a társadalmi kór ragadós, mint a pestis; de nemcsak ragadós — nevetséges is. A tizenkilencedik század végén talán már egy kis sulyt lehetne fektetni az egyénre is, elvontan annak születésétől; talán eljött már annak az ideje is, hogy a fennmaradt válaszfalakat eltávolítsuk, nem pedig, hogy chinait emeljünk;

talán ideje volna a társadalmat tömöríteni, nem pedig még inkább szétdarabolni!

De a törvényhozásból ne várjunk sokat, mert, igaz ugyan, hogy sokat hallottunk az utolsó hetekben declamálni a szabadelvüségéről; sőt a képviselőház elsőrendű szónokai tulleltitáltak egymást a szabadelvüségben; de aztán mindjárt megalakították a — culturegyleti bálbizottságot; tapsoltak a demokrata Schwarz Gyulának s kimentek — korcsolyázni »maguk között.« Mert hát, naiv olvasó, a democratia az a politika, mely csakis a Sándor-utczai palotába való; azon kívül pedig nem fogja magát vele senki sem compromittálni.

S ha ilyenek láttára a zsidóság vissza találna vonulni s magának élni; ha távol maradna oly társadalmi köröktől, ahonnan kinézik; ha részt nem venne semmiféle társadalmi mozgalomban: akkor bizton számíthatunk reá, hogy ugyanezek az urak szemére fogják vetni a zsidóságnak, hogy »isolálja magát«, hogy nem akar »a nemzethez simulni«, hogy »kasztot képez«, a társadalomban, hogy »exclusiv.« De ne busuljunk: »lesz még szőlő, lágy kenyér.« Szétoszlanak a felhők, s kisüt a nap.

Ám nézzék le a zsidót; ám iparkodjanak őt isolálni; ám emeljék fel a rombadőlt ghetto falait: hazánk zsidóságát hazafias magatarsától eltántoritani nem fogják; teljesíteni fogja az kötelességeit hazafiasan, mert meg van győződve, hogy »jönni fog, mert jönni kell« egy szebb kor, midőn szégyenpír fogja elborítani azok arczeit, kik középkori türelmetlenséggel és vak gyűlöléssel állják utját a magyar társadalom consolidációjának.

Vigyázzatok jó urak! A zsidógyűlölet nem terem rózsákat; Nebukadonezár sorsa méltó példa reá. Amen.

Abraham a Sancta Clara.

Dr. Goldziher Ignác VI. felolvasása.

(Folytatás és vége.)

Ezek szerint — mondja a fölolvadó — világos, hogy a tudományos kutatások különböző csoportjai közül a vallást illető történelmi kutatások első sorban, és közvetlenül a saját vallásunk irodalmára és legrégebbi okirataira vonatkozó történelmi eredmények lesznek hivatva vallásos gondolkodásunkra befolyásukat érvényesíteni. A fejlődés ezen processusa még folyamatban van; nem eredményeit, hanem törekvéseit szemlélhetjük korunk tudományának magaslatá-

ról, a honnan reményteljes pillantás nyílik a zsidóság egy fényes jövőjébe.

A Mendelssohn után bekövetkezett korszak mind polgári, mind pedig szellemi tekintetben frissebb légkörbe helyezte a minket megelőző zsidó generációt Európaszerte, és e légkörben termékenyedett meg a talaj, melyben korszakunk vallástudománya gyökeret verhetett. Az 1819-ben Berlinben alakult „Verein für Cultur und Wissenschaft der Juden“, a zsidóság belső világának tudományos megértését tűzte ki egyik fontos feladatául. Ez az egyesület korszakalkotó volt a zsidóságra nézve; tagjai közt látjuk Zunz Lipótot, a nagy férfiut, a ki az ő uttörő munkáival nemcsak hogy megalapította a zsidó irodalomtörténetet, mint európai tudományt; hanem kritikai módszere által egyszersmind belátást nyitott az irodalomban nyilvánuló eszmék fejlődésére is. Ő volt az első, a ki több évezredes vallásos irodalmunkat, a legrégebbi kortól kezdve egész a legújabb időkig, a vallásos élet fejlődésének és az irodalmi előrehaladásnak szempontjából akarta megértetni. „Minden tan, mely az összességgel akar összefüggni és reá gerjesztőleg akar hatni, egy közös meggyőződést és szeretetet kell, hogy föltételezzen. Régiségünk összes könyvei, eredetileg tanui, nem forrásai a hitnek; a hit teremtette őket, nem pedig ők a hitet.“ Ez az ő vezérgondolata, melynek szolgálataiban ő mint történetíró az okok kifürkészésében, a fejlődés adatainak előteremtésében egy hosszú emberéleten át állott és működött. A mit Zunz kezdeményezett, az kiegészítést nyert és gyakorlati érvényesülésre törekedett Geiger Ábrahámnak, századunk legnagyobb zsidó theologusának, az egész halachai irodalmat fejlődéstörténelmi szempontból megvilágító munkássága által. Ezen munkásság ismertette meg velünk a rabbinismus lényegét, a vallásos pártok küzdelmeit a zsidóság legrégebbi korában, és a halachát, a hagyományostant, mint e küzdelemben megerősödött vallásos gondolkodásnak eredményeit. „A tudomány, így szól, azt tűzte ki föladataul, hogy kritikai elfogultságtól ment lelkülettel vizsgálja meg a zsidóság okiratait, kövesse történelmi menetüket, hogy ezáltal egyrészt azoknak valódi, lényeges tartalmát felismerje, másrészt, hogy kimutassa azon változásokat, melyeket a történelmi fejlődés létesített.“ Amit az előbbi korok megteremtettek, annak továbbképzése a jelen viszonyai szerint, képezi korunk vallásos föladatát. »Kötelességünk, mondja Geiger, hogy a zsidóságot, mint igazi vallásos hatalmat, bevezessük korszakunkba és hogy korunkhoz alkalmazkodva, szellemét vallásos életünkön belül megnyilatkoztassuk.“

Évszázados megmerevedése után, megifjodni látjuk Geigerben a rabbinismus szellemét, mely nem elégszik meg azzal, hogy korának fölismert igazságai

meddő elméletek maradjanak; hanem be akarja azokat iktatni a vallásos köztudatba, élő formát nekik adni a zsinagógában, gyakorlati szentesítést a vallásos életben. Geiger iránya nem az a hideg racionalismus volt, mely mint vallásos okoskodás e század elején lábra kapott, sem pedig a romantika, mely költői érzélgéssel magasztalja eltűnt korok gondolkodását és költői képzelődéssel akarja kielégíteni lelkünk vallásos szomját; belőle egy mélyen gyökerező egész lényét átható vallásosság szól, a lelkesedés a zsidóságnak az emberiség nevelésére hivatott örök eszméiért, melyeknek mindinkább gazdagabb nyilvánulásai a különböző korszakok alakulásaiban megadják a zsidóság történetének folytonosságát. E történeti folytonosságban a zsidóságot megtartani, egy több évezredes hagyomány kapcsán a rabbinismust mint minden korok vallásos igényeit figyelemmel kísérő hatalmat, korunkban újéletre ébreszteni: ez volt Geiger nagy és küzdelmes életének kitűzött föladata: a zsidóság jövőjének hajnalsugara.

A vallásos élet egy legyen a vallásos tudattal, gazdagodjék és megifjodjék az emberiség általános fejlődésével; így fogunk csak apáinkhoz méltóan hivatásunk feladatára emelkedni és lelkünkkel, egész életünkkel érte küzdeni, örömmel elviselni minden külső akadályt, melyeket egy század sem szünt meg a hagyomány igaz őrei elé gördíteni. Erre képesít bennünket vallásunk és történetünk ismerete, mely általános műveltségünk kiegészítő részét kell, hogy alkossa. A vallásos tudomány nálunk ne legyen egy papi kaszt kizárólagos dominiuma, a mint az a legrégibb korok óta sem volt, hanem közkincs, a vallásos közérzülettel folyton érintkező, meg-megújuló forrása az erkölcsi életnek. Különbek bekövetkeznének a próféta szavai: »Ime, idők jönnek, így szól az örökkévaló Isten és éhséget bocsátok a földre, nem éhséget kenyérre, nem szomjuságot vízre; hanem arra, hogy az Örökkévaló tanítását hallják. És bujdosnak tengerről-tengerre, északról napkeletig; bolyongnak hogy keressék az Örökkévaló igéjét, de meg nem találják.«

*

E kiváló figyelmet érdemlő felolvasásoknak rövid, de a lényeges részeket kellően méltató közlését ezenel befejeztük. Bármilyen legyen is a vallásos meggyőződése egyiknek vagy másiknak közülünk, azt nem tagadhatjuk, hogy itt egy széles ismetetekkel bíró tudós igaz és vallásos lelkének nyilatkozásával állunk szemben. Korunk tudományának magaslatairól, a hová bennünket fölemelni törekedett, mutatta meg nekünk a fölolvadó a zsidóság eszméinek történeti utját első megnyilatkozásuktól egész a legújabb korig. Láttuk a monotheismus eszméjének első derengését; elvontultak előttünk a próféták eszményi alakjai, és tanui

voltunk küzdelmüknek az álhit és babonaság ellen, hogy elvezethessék népüket Istenhez, mint a cheszed és kedusá, az erkölcsiség és szeütség örök kutforrásához; megelevenedett előttünk a rabbinismus jelenségeiben oly gazdag világa, a mint a gondolkodás szabadságát egy papi kásztal szemben magának biztosítja és e szabadság birtokában a szentséges élet formáit a maga szellemében megalkotja; majd föltüntek Saadja, Maimonides és követőik, a bölcselkedők, kik a középkori zsidóság vallásos vezetői voltak; megismertük végre az ujkori vallástudományt, a mint a zsidóságot történeti szempontból megvilágítja és változó alakulásaiból, valamint évezredes okmányaiból lényegét és történeti hivatását földeríti.

Egy erős hitnek és szilárd tudományos meggyőződésnek kölcsönös áthatása adta meg e fölolvadásoknak az eleven lendületességet és a közvetlenség azon melegét, melylyel rendesen ott találkozunk, a hol egy egységes, magában megállapodott, korának föladatairól elmélkedő és azokon fáradozó egyéniség, erős hitének és tudományos meggyőződésének legnemesebb fegyvereivel, épen e föladatak megoldásáért küzd. Alapgondolatait ismertük meg a legújabb zsidó tudománynak, mely egy évezredes fejlődés történeti tudatára emelkedve, a jelenkor gondolkodásával törekszik megtermékenyíteni a zsidó vallásos életet. Ez egy pozitív irány, melyet, a szerint, hogy a zsidóságot mint örökre befejezettnek, vagy pedig folyton fejlődőnek tekintjük, visszautasítani, vagy elfogadni lehet, melyet azonban minden igaz zsidónak mint egy benső meggyőződés fölszóalását tisztelnie kell.

Járuljunk hozzá, vagy czáfoljuk meg: mind-egyik egy életjel gyanánt lesz tekinthető; de ne menjünk el mellette közönyösen; mert a zsidóság halálos ellensége nem a gondolkodás szabad levegője, hanem a lélekölő közönyösség.

Ez értelemben tartozunk mi köszönettel a nagy-szabásu fölolvadásokért, melyekről kívánatos volna, hogy mielőbb egész terjedelmükben a közönség kezébe jussanak.

Az „Egyenlőség“ tárczája.

Black József,

az északamerikai Egyesült-Államok magyarországi consulja.

Örömtelt kebellem vázoló azon férfi életrajzát, kinek Budapesten székelő amerikai consullá történt ki-neveztetése nemcsak az egyesült államokban, de szeretett hazánkban is általános tetszést és, mondhatom, örömet keltett. Kettőztetett örömmel fogok e mun.

kához, miután Black Józsefben magyar embert és még hozzá hitsorsosunkat érte a magas kitüntetés.

Black József, ki a napokban már elfoglalja Budapesten fényes hivatalát, Somoson, Sárosmegyében 1837. évben mint Schwarz József látott napvilágot. (Számos rokonai közül felemlitem a Szabolcs- és Abaujmegyében köztsztelekben álló Hajóscsaládot). Szülei, kik vagyonosak voltak, sokat áldoztak gyermekeik nevelésére. József is, ki előbb Kassán, később Miskolczon kitűnő sikerrel végezte tanulmányait, a legjobb nevelésben részesült.

Apja, ki a hirneves Ujházyval baráti viszonyban állott, sok áldozatot hozott a haza oltárára és e hazafiságos tette miatt kénytelen volt a forradalom után családotul Amerikába menekülni. Ő volt alapítója a mai napság oly virágzásban levő „Ungar. Colonie“ nevű gyarmatnak Clevelandban.

Midőn Amerikában a háboru a déli tartományok ellen kiütött, József és öccse Lajos az elsők voltak, kik önként jelentkeztek a hadseregnél, hogy készek, ha szükséges, életüket is feláldozni az „Union“ érdekében.

A háboru megszűntével Black József, a már akkor is hirneves „D. Black et Comp.“ cégnek társa lett és mai napig is az maradt. Mint a Chicagóban megjelenő „Oesterr. Ungar. Zeitung“ legutolsó számában olvassuk, Black József (kinek a nevezett lap arczképét is kiadta), az Egyesült-Államban a legtevékenyebb és legnagyobb tiszteletben álló férfiak közé sorolják. Kitüntetését fokozza az a körülmény is, hogy Blackot daczára republikánus elveinek, e kitüntetésre legmelegebben a democraták ajánlották!

Jelesen az amerikai államférfiak, névszerint Hon Mózses Mehrbach (a legutóbbi elnöki választás alkalmával volt elector), továbbá Campbell és Foran senatorok, nem kevésbé a képviselőház elnöke, S. S. Cox, a bizottság elnöke Perry Belmont sürgették és támogatták Black kinevezését, mit is az »Union« elnöke Cleveland, valamint Bayard államtitkár szívesen fogadtak.

Január 10-én Black József az „Union National Bank“ igazgatójává, 11-én pedig Budapestre neveztetett ki az Egyesült-Államok consulává. Black, kinek szeretetreméltósága, finom társalgási modora és emberbaráti szeretete általánosan elismert, különösen a Magyarhonból kivándorolt szegénysorsuaknak volt jótévője, gyámola. Midőn az 1882. évben „Ohio“ tartományban az ösmert nagymérvű strike kiütött, Black maga vezetett 1000 magyar munkást oda és az ő befolyásának és személyes közbejöttének köszönhetően a magyarok, hogy nemcsak jól fizetett munkát kaptak, de a strikét csináló munkások által bántalmazva sem lettek.

Midőn a multban Budapestet, Szegedet, Gyórt,

Eperjest és Nagy-Károlyt az elemek pusztították, Black tetemes összeget küldött a nyomor enyhítésére.

Black József az a férfi, ki hivatva van az Egyesült-Állam érdekeiért Magyarországgal egyesítve képviselni, illetőleg előmozdítani.

S hogy működése megfelelően a hozzá kötött várakozásnak, arra nézve elég biztosíték egyénisége, multja.

Dr. Braun Fülöp.

Színházaink köréből.

Konti, Karczag, Gerő.

Bármilyen erővel és buzgalommal igyekszünk is századok mulasztásait rövid időn helyrehozni, mégis kénytelenek vagyunk beismerni, hogy sok téren, de különösen az irodalom terén messze mögötte vagyunk a nyugati nemzeteknek.

Különösen szembetűnő az elmaradottságunk akkor, ha színházaink repertoírját nézzük, ahol bizony még mindig határozott túlsúlyban vannak a fordított művek az eredetiek felett. Különösen a zene és itt az operetteirodalom az, amelyen egész 1885-ig semmi szinpadképeset nem producáltunk. Erkel, Puks, Serli és Bánffy tetek ugyan kísérleteket, de egyiknek sem sikerült olyan művet alkotni, mely magát a szinpadon csak rövid időre is fentarthatta volna.

Sok kárba vesztett próbálkozás után végre 1885. évben került színre a fővárosi szinkörben az első magyar operette, mely határozott sikert aratott; ez operette az „Eleven Ördög“ volt.

A népszínház igazgatója sietett a gyorsan népszerűvé vált darabot a népszínházba átplántálni s egyuttal annak nagy reményekre jogosító szerzőjét, Konti Józsefet is meghívta színházához karmesternek. A remények, melyeket Konti Józsefhez fűztek, nem sokára teljesültek, egy évvel később megírta a „Királyfogás“-t s a mult hónapban »Suhanczá«-val aratott diadalt.

Fölöslegesnek tartom itt Konti József műveinek méltatását; ismeri azokat a főváros és a vidék közönsége a színházból és a napi sajtó referádáiból egyaránt; elég, ha konstátálom azt, amit kritikaink egyértelműleg konstátáltak, hogy az eredeti operetteirodalom meg van teremtvé s hogy megteremtője Konti József.

Karczag Vilmos, jónevű vidéki hírlapíró, aki a mult évben »Kis mama« című egy felvonásos vígjátékával keltett tehetsége iránt reményeket, e hó 3-án jelent meg újra, most már egy nagyszabású művével a főváros közönsége előtt.

Ujabb föllépése igazolta a reményeket, a »Hitves« határozott sikert aratott s a nemzeti színház ez idei ujdonságai közül csakis a »Vasember“-é multa felül Karczag művének hatását. A premiére közönsége mintegy tizszer

hívta a szerzőt a lámpák elé, ami a nemzeti színház tartózkodó publikuma részéről nem kis elismerés jele; a napi sajtó pedig kivétel nélkül constatálta, hogy Karczag Vilmos határozott tehetségű drámaíró, a kitől szinirodalmunk még sok becses munkát várhat. Az egész sajtó üdvözlétéhez mi is szívesen csatoljuk a magunkét, óhajtva és remélve is, hogy Karczag beváltja azt, a mit ígér.

Fővárosi hitrokaink kétségkívül örömmel veszik azon értesítést is, hogy a népszínház legközelebbi várva-várt eredeti ujdonsága az »Uzsai gyöngy« szintén egyik kitűnő hitsorsosunkat vallja szerzőjéül. Gerő Károly ez újabb munkája elé ritka érdeklődéssel tekintenek úgy a színházba járó közönség, mint az írói körök s valljuk meg, ezen érdeklődés a »Turi Borcsa«, „Vadgalamb“, „Tunikás leányok“ és az „Angyal és Ördög“ szerzőjével szemben teljesen jogosult is.

Az »Uzsai gyöngy«, mely a beavatottak állítása szerint, méltó párja lesz Gerő népszerű „Vadgalamb“jának, jövő hó végén kerül színre a czimszerepben Blaha Lujzával.

Ha tehát egy évtized múlva színházaink műsorán az eredeti termékek fognak dominálni, az érdemből jelentékeny részt vindicálhat magának az a három fiatal író, kikkel e cikkben alkalmam volt megismerkedni és akik amennyire nyereséget képeznek az irodalom számára, éppen annyira jogos büszkeségei a magyar zsidóságnak is.

Keleti József.

Talmud- és Midrásból.

Igaz, lámpát gyujtasz te is, és csak lámpát gyujt társad is; csakhogy társad lámpája sötét éjjelen világít, míg a tied fényes nappal ég.

*

Házában fejedelem a hajcsár is.

*

Illatszerez boltban ha voltál, s ha mindjárt mitsem vásároltál ott, ruháid mégis illatot terjesztenek; de megérezik ruháidon az is, ha cserző műhelyben fordultál meg, ha mindjárt a bőrökhöz hozzá sem nyultál

*

A teremtmények, melyeket a szentírás a világoteremtése történetében megnevez, léteznek még ma is; a mit azonban még senki sem látott, az a beszélő kigyó. Mond, o mester, hova jutott? mi lett belőle?

Bizonyost, leányom, nem tudok magam sem; de hallomás után, azt tartom, hogy a Sátán darabokra tépte és készített belőle nyelveket, — nem mind, de mégis tulságosan sok — asszony számára.

*

Áldást kívánsz tőlem fiam! Áldjon meg a jószágos Isten a javak-javával, a boldogság, béke és öröm teljes összegével: áldjon meg tégedet jó asszonynyal.

*

Ajánlatot tettél: láss hozzá végrehajtásához.

*

A scorpíó is a lábat marja, de azért bele hal a feje is.

Boltod ajtajában ezer a jótakaró; a nyomor kapuja előtt hiába keressz barátot.

*

Hogy másokon segít, abból még nem következik, hogy saját magán is képes segíteni.

*

Különös, hogy a kit oly nagyon becsmérelsz, ugyanazt a mesterséget üzi, mit saját magad, kit oly fáradhatatlanul dicsérsz!

Talmudista

H I R E K.

— **Ő Felsége a király** a pesti izr. jótékony-nőegylet javára (az egylet által fentartott leányárvaház és népkonyha részére) 100 forintot adományozott.

— **Hirsch Móricz báró** Konstantinápolyból Párisba visszatérvén, Bécset érintette, hol — mint az osztrák fővárosból írják — a bárót a „Corr. de l'Est“ egyik munkatársa az óriási adományairól közrebocsajtott híreket illetőleg interpellálta. Hirsch báró, a nevezett könyvatos jelentése szerint, tulzottaknak nyilvánította adományai nagyságát illető híreket. Eddig — így nyilatkozott legyen a báró — még csak két bizottság működik, egyik Szentpétervárott, másik Párisban, melyek az adományokra vonatkozó szabályokat és javaslatokat állapítják meg, Ausztria-Magyarországon dr. Jellinek rabbit bizta meg egy ily bizottság összeállításával és pedig különösen Galiczia és Bukovina számára. Az egyes adományok és alapítványok nagyságát csak akkor fogja megállapítani, ha az összes bizottságok befejezik előmunkálataikat és megteszik javaslataikat. — Erre egyelőre a következő megjegyzésünk van. Minthogy nem áll, mert nem állhat a reprodukált hír ama része, mely szerint a báró Magyarországot illetőleg dr. Jellinek rabbit bizta volna meg javaslattételre; a menyiben egy ilyen javaslatot már jó idő előtt terjesztett be, a báró különös felkérésére, Bischitz Johanna urnő: nem veszi tőlünk rossz néven a „Corr. de l'Est“ ha erős kételyeink támadnak: a hir többi részére nézve is. Bischitzné urhölgy javaslatára a báró különben a következő megjegyzést tette; »Bár csak volnának olyan megbizottaim és munkatársaim más országokban is! sokkal elébbre volnánk, mint a mennyire vagyunk.«

— **Jámbor zsidó.** Ásványból (Győr m.) írják, hogy ott egy Klein nevű hitsorsosunk, ki hosszas utánjárás után sem tudott egy kantinosnak kölcsön adott 400 forintjához jutni, midőn végre a viszonyai közt számottevő összeget egy szombati napon behajthatta volna, lépést sem tett, mert nem akarta a szombat szentségét megszegni. A vallásunkhoz való e szép ragaszkodása folytán el is vesztette a 400 forintot, mert adósának más hitelezői e mulasztását a saját követeléseik biztosítására használták fel.

— **Anyakönyvvezetők figyelmébe.** Az anyakönyvek utóbbi rendezése után házasságok, szülések és halálesetek utólagos bevezetése csak a vallás- és közoktatásügyi minisztertől nyert engedély alapján volt keresztülvihető. Minthogy azonban az olyan esetek sűrűbben fordulnak elő és az eljárás hosszadalmas, a vallás- és közoktatásügyi miniszter elrendelte, hogy az utólagos bevezetésre való engedély megadása azon megye közigazgatási bizottságának hatáskörébe vág, melybe az illető anyakönyvkerület tartozik. A közigazgatási bizottság határozata ellen a miniszterhez lehet fellebbezni.

— **Weisshaus Gyula ur,** nyirbalkányi (Szabolcs m.) földbirtokos, ki az egész megyében jótékonyága és szeretetreméltósága által köztiszteletben áll, a lefolyt roppant hidegek alatt, a nyirbalkányi és vidéke szegényein segített, 40 öl fát osztatott szét. E tett maga magát dicséri.

— **Rothschild válasza.** Már említettük, hogy több londoni izr. hitközség egyesült és elnökévé Rothschild lordot választotta meg. Midőn véle megválasztását tudatták, az egyesült hitközségek képviselőiből álló gyűlésen többek közt a következő érdekes nyilatkozatot tette. »A mi az új hitközséget illeti, nagyon bölcsen telismerték az előnyöket, melyek a helybeli zsidó hitközségek minden osztályának együttes működéséből háramol reánk. De éppen ilyen bölcsen ismerték fel a hátrányokat is, melyek a viszály és egyenetlenség természetes következményei. Önök bizonyáta jártasabbak a talmudban, mint én, s annak egy idevonatkozó tilalma önök előtt nem lehet ismeretlen. A kérdéses tilalom ez: szösgodedu »ne huza-vonaskodjatok«, ez, a talmud magyarázata értelmében, figyelmeztetés arra nézve, hogy ne szakadozzunk pártokra, ne oszoljunk szektákra.« Rothschild beszédének ezen idézett részénélünk is alkalmas és érdemes volna megszívlelni.

— **A h.-m.-vásárhelyi izr. nőegylet** mult hó 29-én tartotta meg közgyűlését, a melyen felolvasott elnöki jelentés az egylet jövedelmeinek gyarapodásáról tesz bizonyosságot s konstatálja, hogy a szegények és betegek segélyezésére 750 forint fordított. A pénztárvizsgáló bizottság jelentése szerint bevétel volt a mult évben az előző évi pénztármaradvánnyal együtt 4046 frt 33 kr., kiadás 919 frt 42 kr., s így az egylet pénzvagyona jelenleg 3126 frt 33 kr. Az egylet ügybuzgó pénztárnoka, Dr. Müller Ignáczné helyből történt elköltözése miatt tisztségét letevé, eddigi lelkiismeretes működéséért jegyzőkönyvi köszönet szavaztatott. Az alapszabályok olykép módosítottak, hogy az egylet tagjai közé való belépés 6 évre kötelező. Ezután a tiszti kar leköszönvén, az elnöki tisztet már 20 év óta nagy tapintattal viselő, s a jótékonyágban fáradhatatlan Kánitzner Gottliebne általános lelkesedéssel örökös elnöknek megválasztott, a többi állásokra pedig következőkép ejtetett meg a választás: alelnök: Spitzer Hermanné, pénztárnok: Aszódi Sámuelné, ellenőr: Böhm Sámuelné; választmányi tagok: Kulpin Lajosné, Kun Miksáné, Mandl Ignáczné, Czukor Mártonné, Beregi Lajosné, Újhelyi Józsefné, Leopold Ignáczné, Kiss Jakabné, Lazkó Józsefné, Brunner Fülöpné, Dr. Blayer Antalné, ifj. Müller Lajosné, Kánitzner Dezsőné, Weisz Ignáczné (Blau). Mayer Sándorné, Drucker Mórné, Steiner L. Józsefné, Bauer Sándorné, Kohn Mórné (lakháti) és Donáth Fülöpné. Pótagok: Grossmann Adolfné, Újhelyi Jakabné, Müller Zsigmondné,

Wodiáner Mártonné, Dr. Müller Ignáczné és Kohn Mórné (csucsi).

— **Főgymnáziumi zsidó olvasókör.** Györből, febr. 12. kelettel írják nekünk: „Figyelemreméltó mozgalom indult meg az utóbbi napokban helybeli zsidó ifjuságunk körében. Ugyanis a szt. benedekrendi főgymnásium 4 felső osztályának zsidó tanulói Fischer Gyula dr. főrabbi és hittanár kezdeményezésére „Főgymnáziumi zsidó olvasókör“-t alakítottak, melyet a gymnásium igazgatója főtisztelendő Francsics Norbert ur is készségesen helybenhagyott. A kör elnöke Fischer Gyula dr., ifjusági elnök Weinberger Samu, 8-ik osztályu tanuló. Az alakuló gyűlésen a kör elnöke az egybegyűlt tagokhoz rövid, lelkesítő beszédet intézett, melyben kifejtette, hogy a kör célja a zsidó érzés, a zsidó szellem ébrentartása, s az ifjuságnak a zsidó irodalom és történet körében való bővebb kimívelése. Ezután a kör megalakult. Könyvtárnokká Singer Arthur (VIII. o.), jegyzővé Lehner Manó (VII. o.), pénztárnokká Berger Mór (VII. o.) és ellenőrré Gold Károly O. (VI. o.) választottak. A kör hetenkint egyszer gyűl egybe, mely alkalommal zsidó irányu folyóiratoknak és könyveknek az elnök által kijelölt részletei lesznek felolvasva. — A helybeli hitközség tagjai a kör iránt élénk érdeklődést tanúsítanak és annak pénztárát és könyvtárát is jelentékeny pártfogásban részesítik. Minden körülmény azon reményre jogosít, hogy Győrött idővel oly zsidó nemzedék nő fel, mely zsidó szellemben neveltetve, a zsidóság létkérdéseit mindig lelkesedéssel fogja felkarolni s támogatni. Követésre méltó példa!

— **Az osztrák zsidó felekezeti-ügyek rendezését** tárgyaló javaslatot, melyet f. hó 10-én terjesztettek a „Herrenhaus“ elé, egy 9 tagból álló bizottsághoz utasították tárgyalás végett.

— **A pozsonyi orth zsidó elemi és polgári kereskedelmi iskoláról** egyik előző számunkban adtuk ki az elismerő véleményt, melyet róla Roth, kir. tanfelügyelő terjesztett a városi képviselőtestület elé. A körülmény, hogy a kir. tanfelügyelő a polgári kereskedelmi iskoláról olyan jó véleményt terjesztett elő, arra enged következtetni, hogy a fiatal iskola minden tekintetben megfelel a követelményeknek. De hogy az iskola létesülése és ezen eredménye kinek az érdeme, azt édes kevesen tudják. Pedig Grünfeld a pozsonyi orth. hitközség jegyzője megérdemli, hogy az iskola, mely a hitközség megbízása folytán az ő fáradozásainak köszönheti létét és a mely a 3 első éven az ő igazgatása alatt vert gyökeret, az ő nevével együtt említették. Grünfeld csak elfoglaltsága miatt köszönt le az igazgatósági állásról, de azért az iskola tovább is személyes felügyelete alatt szerzi meg az elismerést.

— **Antiszemita hősök.** A bécsi polgárság eliteje által e hó 17-én megtartott monstre-meetingen (a Lichtenstein herczeg-féle a felekezeti iskolák behozatalát illető, a képviselőházhoz benyújtott javaslat ellen) melyen több, a szabadelvűség körül hervadhatlan érdemeket szerzett parlamenti nagyság álláspontját fejtegette, az antiszemita vezérek roppant erőlködtek, hogy a gyűlést megzavarják, mi azonban nem sikerült, mert a rendőrség a lármázókat rögtön nyakon csipte és elszállította. Ezek az urak, számszerint öten, mint kitűnt, idegen nevekre hamisított jegyekkel léptek a terembe. A leálczázottak egyike az antiszemita reform egylet alelnöke, egy másik ugyanennek az egyletnek választmányi tagja.

— **A magyar kereskedelmi csarnok** az elhunyt Neuwelt Armin helyébe elnökévé a f. hó 12-én megtartott gyűlésen domonyi Brüll Miksa lovagot választotta meg egyhangulag.

— **Hirsch báróné** örök jótékony férjének a jótékonyosság terén is párja. Konstantinápolyban időzésük alkalmával számos ottani jótékonycélú egyletet nagyobb adományokkal örvendeztetett meg és igen sok nyomorban sinlődő zsidó család sorsán enyhített. Ezenkívül tervbe vette, hogy a konstantinápolyi szűkebb viszonyok közt élő zsidó iparosok és kiskereskedők számára hitelegyletet alapít.

— **Egy zsidónő a „francia akadémia tisztje“** címmel lett kitüntetve. E nő Bettelheim S.-né, Szajna m. Boulognei felsőbb leányiskolai tanárnő.

— **Felozlatott burschenschaft.** Bécsből írják, hogy a Teutonia-Burschenschaftot antiszemita elvei miatt felozlatták.

— **Zsidó gyermekmenhelyt** alapított Rosenthal György báró Amsterdamban „Rosenthal Zsófia-féle menhely“ név alatt, mely 250 gyermeket fogadhat magába, s a melyet a múlt hóban avattak fel. Az intézet jelenleg 50 gyermeknek nyújt menhelyet.

— **Dániában** a legutóbbi népszámlálás szerint 3946 zsidó lakik.

— **A svéd királyi család börze-bálon.** A »Hama-gid«-nak írják Stockholmból, hogy a svéd királyi család a stockholmi börze-bálon jelenlétével tisztelte meg. A jelen voltak közt ott volt: Davidson főkonsul hitsorsosunk is, ki a trónörökös nővel tánczolt.

— **Humbert király** saját elhatározásából a genuai hitközség elnökét, Bingen Adoltot a Corona d'Italia rend commandeur-keresztjével tüntette ki, azon kitűnő érdemeinek méltánylásául, melyeket a haza (Italia) körül szerzett. Az olasz corona-rendnek jelenleg 23 zsidó commandeur birtokosa van.

— **Uj reichslandi minisztertanácsos.** Mainzából írják, hogy Leoni strassburgi landgerichts-rath, hitsorsosunkat minisztertanácsossá léptették elő. Leoni az Elzász-Lotharingiában érvényes törvények gyűjtésével, s mint jogiró széleskörű elismerésre tett szert.

— **700 jassyi zsidó család** — mint a „Bukarester Tagblatt“ írja — Braziliába készül kivándorolni és ott a földmivelessel akarja megkeresni kenyerét. Hirsch br. e célból kész átköltözködésük, birtokbeszerzésük és beruházásuk költségeit viselni.

— **Előkelő házasság** készül a Franchetti családban. A »Gazette dell Emilia« ugyanis azt jelenti, hogy Franchetti Rajmund nejével, szül. Rothschild Sárával, a most udvarképesé lett báró Rothschild nővérével Velenczéből Reggióba érkeztek, hogy Mareo Levi bankár 18 éves leányát. Margitot fiuk Albert, az „Azrael“ cz. opera szerzője számára megkérjék.

— **Több olasz lap** ujságolta, — mint a „Jüdi Pr.“-nek írják — hogy Malvano Giacomo hitsorsosunk az olasz külügyi hivatal igazgatóságáról le akar köszönni, mivel Crispi bizalmát eljátszotta. Hogy a hir mennyire felel meg a valóságnak, bizonyítja az a tény, hogy Malvanot legközelebb osztályfőnöki ranggal a kereskedelem és coloniák teljhatalmu miniszterévé (miniszter plenipotenziario) nevezték ki.

— **Az osztrák-magyar kereskedelmi kamara Párisban** f. hó 16-án alakult meg. Elnökké Morpurgo Gyulát, alelnökké Bloch Albert hitsorsosainkat választották meg. Az ujonnan megválasztott elnök székfoglaló beszédében megígérte, hogy monarchiánk érdekeit szíven fogja viselni.

— **A csongrádi chewra kadisa alapszabályait** a miniszterium ellátta a jóváhagyó záradékkal.

— **Krisztus-rendjel zsidóknak.** A portugali király mostanában két zsidót tüntetett ki a Krisztus-rendjellel és pedig nem rég Robinzon Aron, stockholmi rendőr főnökét, legközelebb pedig Stern Tivadar M. m. frankfurti bankárt.

— **Uj zsidó bíró.** Velcsen (Szolnok-Dohoka m.) az ott alig két éve megtelepedett David Abrahám hitsorsosunkat egyhangulag a község bírójává választotta.

— **Az „Asili infantili israelitici“** (zsidó gyermekmenhely) mely Rómában székel, jótékonyágát annyira igénybe vették, hogy legközelebb fiók intézet létesítését határozta el.

— **Cremieux Ferdinánd.** francia képviselőt, aki egykor a marsellei zsidó képviselőtársaság elnöke volt, a francia testület képviselőházának titkárává nevezték ki

— **Schiller »Mózes küldetése«.** A „boroszlói zsidó irodalom-pártoló egyesület“ f. hó elején tartotta meg első gyűlését, melyen Joel dr. rabbi kritikai alapon méltatta Schillernek „Mózes küldetése“ című művét. A felolvasó kifejtette, hogy Schillert említett műve megírásánál nem vallási fanatizmus vagy türelmetlenség vezérelte. mert ilyen alantjáró gondolkozásmódot a nemes és nagy szellemnek tulajdonítani nem lehet. Sőt inkább Schiller nagyon is teljes mértékben tudta méltányolni, hogy a zsidó népnek és különösen nagy törvényhozójának mennyit köszönhet az egész emberiség; de beismeri azt is, hogy a kereszténységnek és az izlam vallásnak életet és jelentőséget a zsidóság adott. Joel dr. kimutatta továbbá, hogy Schiller a „Mózes küldetésé“-nek megírásával egészen téves és a mai tudomány által rég feladott nézetekből indult ki, hogy t. i. a források, melyekből merített, Manetho és Tacitus, a történelemi tudomány előtt nem mérvadók. Ez az oka, hogy Schiller a zsidó népről és törvényhozójáról megkezdett művében egészen tévesen ítelt, midőn a zsidó vallás forrásait Egyptom mysticus titokkultuszában vélte feltalálhatni. Kitűnő egyptologusok újabb kutatásai beigazolták, hogy az egyptomiak bölcelete éppen nem állt olyan jó lábon, mint azelőtt általában hitték.

— **Mit szólnak hozzá a békés-gyulaiak?** Csatár'ba, akit elkereszteltek vén sünnek, a héten csinos kis lefőzésben részesült. A 48-as Csatár bá, aki még a választásra is, mint evvel 48-as érzelmeit bizonyította, csak 48 frtot vitt magával, a héten, bár a mandatum is vizsgálat tárgya, a költségvetési vita alkalmával felszólalt, mire az egész 48-as és független párt tüntetőleg elhagyta a termet. Fényes dokumentum ez a „vén sün“ 48-as érzelmei mellett és egy kis farsangi meglepetés békés-gyulai választói számára. Lám, lám, hátha Csatár bá ennek megszerzésében mesterkedett?

KADIS.

— Kompert Lipót beszélye. —

(11. folyt.)

Helylyel-közzel, különösen eleinte, a levélhordó is hozott vendégeket, melyekre egy magyar helység postabélyege volt ütve; de ezeket mint el nem fogadottakat, mindig vissza kellett küldenie. Végre ezek is elmaradtak. Lów Jakab házában egyetlen és állandó vendég testvérbátyjának fia, a négykezű Mayer volt. Ha Mayer beszólt hozzá, s ez szokás szerint minden este megtörtént, Lów Jakab szemeiben olyasni ragyogott, ami nagyon hasonlított az örömhöz. Csak Mayer társaságában tudta magát rászánni egy-egy kártyajátékra; de azt, ami lelkük minden zege-zugában rejtőzött, nem is tették szóvá. Anélkül, hogy egymás szavát vették volna, egyezség volt köztük, hogy Blümelével elő sem hozakodnak.

A feledékenység egy neme, vagy szerződészegés volt-e Mayer részéről? Évek multán, midőn egy téli estén kártyáztak, mig Lów Jakab kevert, Mayer több rét összehajtott papirt szedett elő, mely levélhez hasonlított és széjsimitotta maga előtt.

— Mit akarsz evvel a levéllel? — ugrott fel Lów Jakab, és Mayerre dühös pillantásokat vetve, odavágta a kártyát az asztalra.

— Levél? Hát levél ez, — dadogott Mayer, és hosszú kezeivel a papir után kapott, hogy kabátja zsebébe rejtse.

— Mayer! — szólt Lów Jakab kis idő multán, — Te tudod, engem nem lehet rászedni. Azt a levelet „ő“ írta!

— Igen, bátyám! — vágott közbe Mayer aggodva, anélkül, hogy szemét fel merte volna vetni.

— És mit ir neked?

— Kér, hogy irjam meg, mikor van anyja halálának évfordulója.

— Megirtad neki?

— Igen.

Rövidke szünet mulva Lów Jakab újra szólt:

— Játsszunk tovább. Te vagy a kijátszó.

Ezután néhány nap mulva kutyát szerzett, melyre a ház őrzése volt bizva. Testvérbátyja fiának azt mondta, hogy egyszer rajt eshetnek, s ez ellen akar a kutyával előre is tenni.

Egy holdvilágos éjszakán, mint már elmondtuk, ennek a kutyának az ugatása felverte az egész zsidó utcát. Az égen ezer meg ezer csillag ragyogott a mennyboltról fényes vonalban hullott le egy-egy csillag, s aztán eltűnt a fényvonal, a hold sugarai pedig szeliden ömlöttek alá. De a kutya egyre ugatott, vonított, nem volt nyugta. Közelében, a ház előtt, melyből nem tudott kiszabadulni, a kőpadon izgett-mozgott valami,

suttogtak és úgy tetszett, mintha csendesen szepegött volna egy gyerek, kit csititgattak...

A kutya vonítása egész éjen át sem ért véget.

Két óra felé, mikor a hold egész fényét a házra szórta, az emeleten megnyílt egy ablak, és egy hang kiszólt:

— Ki van itt?

A kutya felismerte gazdája szavát s kis ideig hallgatott.

— Ki van itt? — ismétlé a kiszóló a kérdést. Semmi felelet.

Csak csendes szepegés, az emberi lélek elnyomott végetlen fájdalomról szóló zokogás volt hallható s a kutya újra elkezdett vonítani.

Az emeleti ablakot betették.

A hold leáldozó félben volt; időnként egész csoport csillag fénye tűnt el; hűs szellő keletkezett; a földön ragyogott, csillogott a harmat, mivel az ébredő reggel felverte álmából a még álmos földet, azért, hogy ha a mánort kidörzsölte szeméből, megtudhassa, hogy a hajnal már talpon van és megöntözőt fűt, fát, virágot. A Lów Jakab háza előtti kőpadon minden elcsendesült.

A szemközt levő házsorban e pillanatban megnyílt egy ajtó, férfiéhez hasonló lépések zaja volt hallható: a nesz egyre közelgett... A padon nem mozdul semmi, nincs rajt élet... Milyen látvány tárult fel a férfi előtt, ki a pad mellett megállott!...

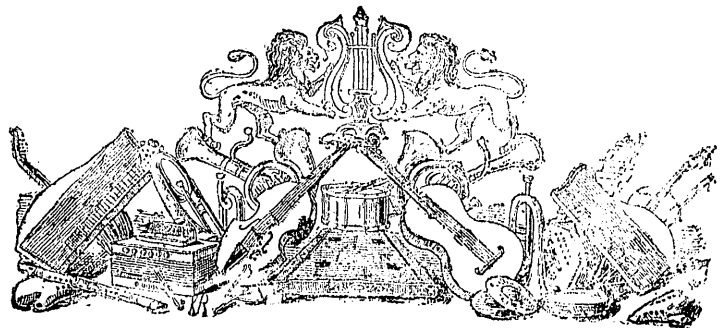
Egy asszony ült ott, feje mélyen keblére hanyatlott; ölében egészen hozzá tapadva, fiucska nyugodott... Aludt mindkettő. Egy fűt, fekete és fényes, mely főkötője alól kiszabadult, egészen a fiu fejére ért.

(Folyt. köv.)

Sternberg Armin

hangszergyára Budapesten, VII. Kerepesi-ut 36.

(szemben a Rókus-kórházzal)

Legujabb Harmonika-Fuvola 12 billentyűvel, kellemes hangokkal; bárkinek igen kellemes mulató-eszköz. Ára: 2 frt. Mindennemű hangszerek nagy raktára. 200 képpel diszitett nagy hangszerkatalogus kívánatra ingyen. Harmonikáról külön árjegyzék. Javitások pontosan teljesíttetnek.